

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
Администрация муниципального района "Кызылский кожуун" Республики Тыва
МБОУ Баян-Колская СОШ им.Долчанмаа Бай-Кара Шожульбеовны.

РАССМОТРЕНА
руководителем ШУМО
учителей начальных
классов

Доржу
Доржу А.Д.
Протокол №1
от «11» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНА
заместителем директора по
ВР

Чанзынмаа
Чанзынмаа С.К.
Протокол №1
от «11» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНА
и.о. директора школы
Гоксун Ш.А.
Приказ № 47-К.Ш.
от «11» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета родной язык «Ужуглел»
для обучающихся 1-4 классов

Составитель: учитель начальных классов
Куулар Юлия Петровна

с. Баян-Кол, 2023 год

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

1-ги класстың «Тыва дыл» эртеминге тургускан ажылчын программаны Россия Федерациязының «Россияның школазы» деп өөрөдилге-методиктиг бөлүккө, Тыва Республиканың ниити өөрөдилгезинин эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр, 2008 чылда Наталья Чоодуевна Дамбаның тургусканы тыва дыл программасынга болгаш 2009 чылда 1-ги класска А.А. Алдын-оол, А. К. Ойдан-оол, Э. Д. Ондарның «үжүглел» номунга даянып тургускан. Бо ажылчын программа эге школаның Федералдыг куруне стандарттарынын сорулгаларын чедип алырынче угланган.

Өөрөдилгиг план дараазында методиктиг сумелернин дузазы-биле ажыглаттынмышшаан, уругларнын шингээдип алган билиглерин, мергежилдерин, чанчылдарын тыва дыл программасынын негелделеринге душтур эге класс башкыларынга А.А. Алдын-оолдун «Диктантылар болгаш эдертиглер чыындызы»-биле хынаарын сумелеп турар. Тыва Республиканын ниити өөрөдилгезинин национал девискээр кезээ 1-ги класс өөреникчилеринин ниити сайзыралынче, оларнын билиинин практиктиг болурунче угланмышшаан программаны тургузарда эртемниинин, дараалашкаанын, көргузүглеринин болгаш коммуникативтиг принциптерге даянып база уругларнын назы-харын барымдаалап тургаш тургускан.

Эге класстарга тыва дылды ооредиринин кол сорулгалары:

- 1) Уругларны медреселдиг-биле шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарынга ооредир;
- 2) Оларга торээн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
- 3) Уругларны ном ажыглаарынга чанчыктырар болгаш оларнын дылга сонуургалын, номчулга болгаш билиглерже чуткулун хайныктырар;
- 4) Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарынга ундезилээш, оореникчилерни материалистиг узел-бодал-биле чепсеглээр;
- 5) Уругларны мораль болгаш эстетика талазы- биле кижизидер;
- 6) Ооренип турар чуулдерни сайгарып, болуктеп, деннеп, туннеп билиринге, оларнын иштинден кол болгаш чугула чуулдерни тып, тайылбырлаарынга оореникчилерни чанчыктырар;

1-4 класстарга торээн дыл устуку класстарга ооренир тыва дыл болгаш литература эртемнеринин белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Тыва дыл программасы уш болуктен тургустунган:

1. « Бижикке ооредири болгаш чугаа сайзырадылгазы» (белеткел уези, ужуглел уези, ужуглел соондагы уе.).
2. « Фонетика, лексика, грамматика, шын бижилге болгаш чугаа сайзырадылгазы».
3. « Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы».

Болук бурузу тус-тус кезектерге чардынар. Ук болуктер аразында харылзаалыг. Программада кирген материалдарны улдуннар аайы-биле планнап, болуктер, темаларны кичээлдерге хувааган. Методиктиг аргаларны, сумелерни башкылар чогаадыкчы ёзу-биле шилип ажыглаар, боттары хой-хой чаа аргаларны хереглээр база методиктиг уг-шиглерни башкы боду немеп, улам сайзырадыр апаар. Башкынын кол сорулгазы- программа негелделерин оорөдилгенин чаа тургузуунга душтур долузу-биле боттандыраары болгаш оореникчилерге быжыг билиглерни бээри, практиктиг мергежилдерин болгаш чанчылдарны шингээтгирери болур.

Оореникчилернин билиинин шынарын бедидеринге бот ажылдарже болгаш оореникчилер-биле хууда ажылдарже кол кичээнгеини салыр. Хуузунда бердинген онаалгаларны хынаарынга тускай уени башкы кичээл санында баш бурунгаар планнап алып, Бижимел азы хыналда ажылдар кылган санында оон туннелин оореникчилерге чугаалап берип, ниити-даа, хуузунда-даа частырыгларны олар-биле сайгарар.

Оореникчилернин ханы билиглиг болурунга системниг катаптаашкын улуг рольдуг. Ынчангаш башкы катаптаашкынны программанын болуктеринин болгаш темаларынын аайы-биле системалыг чорудуп, хереглээр материалдарны баш бурунгаар планнап алып.

Башкы бурузу чогаадыкчы ёзу-биле ажылдавышаан, дыл башкылаашкынынын , дыл эртемнин , педагогиканын, психологиянын соолгу чедишкннеринге болгаш мурнакчы база чаартыкчы башкыларнын дуржулгазынга даянып, ооредилгени чедишкнниг болдурар сорулганы чедип алып.

Ынчангаш эге школага башкылаашкылаашкыннын шинчилел болгаш дилеп тыварынын методтарын оларнын янзы-буру аргаларын тыва дыл кичээлдеринге ажыглаар апаар. Оон уламындан оореникчилер чугле башкынын чугаалаан чуулун, тайылбырын, онаалгаларын кууседир эвес, а боттары база хуузунда хайгааралдар, шинчилелдер кылырынга чанчыл алып: чувелерни деннеп, домейлешкек болгаш ылгалдыг чуулдерни тып, чогуур туннел ундуруп, шингээдип алган билиин медреселдии-биле херек кырында ажыглап билиринге ооредир.

Ужуглел программанын шингээткенинин планаттыг туннелдери:

Личностуг (бот хамаарылгалыг)

Оореникчилерге хевирлеттинген турар билиглер:

- Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ-медреселивистин шынарын коргузеринин кол чепсээ;
- Торээн дыл национал культуравыстын кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптуг ажыглап билири.;
- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонуургалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдын уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

Оореникчилерге хевирлеттинип болурунун билиглери:

- Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттырадырынга оореникчинин бот киржилгеци;
- Аас чугаага дылдын уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландырады.

Предметтиг (эртемге хамаарыштыр)

оореникчилернин билип алган турар ужурлуг билиглери:

- Чаа материалды ханы билип алырынче угланган белеткел ажылдарны; номчулга, бижилге, уругларны янзы – буру бот- ажылдары, чугаа сайзырадылгалы.
- Чаа унну ылгап тывары.
- Ол уннун артикуляциязын хайгаараары.
- Чаа уннун дыннаарынга болгаш адаарынга мергежилге.
- уннун улуг, бичии ужуктерни –биле таныжылга .
- Синтезтиг номчулга ажылдары:
- Слогтар номчууру.
- Домактар номчулгазы.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырынын ажылдарын чорудары.
- ужуктер кожаазы-биле ажыл.

оореникчилернин ооренип ап болур аргалары:

- Торээн дылынын бугу уннерин болгаш ужуктерин, оларнын кол ылгалын билген ужурлуг;
- Состерде уннерни ылгап, оларнын туружун тодарадып билир;
- Ажык, ажык эвес уннерни болгаш ужуктерни, кыска, узун ажык уннерни болгаш ужуктерни бот-боттарындан ылгап шыдаар;
- Домактарнын болгаш состернин анализ-синтезтиг сайгарылгалы кылып, домактардан состерни ылгап тывар
- Улуг болгаш бичии ужуктерни шын, чараш тода бижип билир;

- Бижимел болгаш парламал шриффт-биле бижиттинген состерни, домактарны иштинде слогтап адап тура, шын дужуруп бижири;
- Адаары болгаш бижири дуушкек 3-4 хире берге эвес состен тургустунган домактарны адап бээрге, ужуктерин кагбайн шын бижири;
- Домак эгезинге улуг ужукту бижири;
- Домак соолунге улуг секти салыры.

Метапредметтиг

Регулятивтиг (углаар-баштаар)

оореникчилернин чогуур деннелге билип алыр ужурлуг:

- ооренип турар эртеминиң тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- Башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны куседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыра;

оореникчилернин ооренип ап болур аргалары:

- ооренген темазынга алган билиглерин туннеп болгаш унелеп билирин боттандыра;
- аас болгаш бижимел чугааны дылдын негелдери-биле чогуур уезинде практика кырынга эскертип болгаш ажыглап билири

Билиин ханыладырынга туннелдер (познавательные)

оореникчилернин ооренип алыр ужурлуг билиглери:

- ооредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдын негелдерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;
- белен таблицаларны, схемаларны, созуглелдерни немээри;
- дылдын адырлары: ун-ужук, сос тургузуу, чугаа кезээ, домак кежигуну, бодуун домак дугайында алган билиглерин деннеп, болуктеп, тып, ажыглап билири;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болуктеп, туннеп билири;
- состе орфограммаларны янзы-буру аргалар-биле хынап билири;
- номчаан созуглелдеринин кол утказын ылгап ундурери;
- бодунун чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыннакчыга дамчыдып билири;

оореникчилернин ооренип ап болур аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медеделдиги-биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып, дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

Коммуникативтиг оореникчилернин ооренип алыр билиглери:

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;
- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чанчыгары;
- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

оореникчилернин ооренип ап болур аргалары:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыннакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;

- удур-дедир хыналда уезинде бот-боттарынга дузаны уезинде чедирип, билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

ооредилге чылынын тончузунде уругларнын билип алган турар уjurлуг билиглери

- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптут ажыглап билири.;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдын уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырынын ажылдарын чорудары.
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраp

оореникчилернин ооренип алыр аргалары:

- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып, дамчыдып билири;
- аёгы-аёгы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;
- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;

1-ги класста бижикке ооредири болгаш чугаа сайзырадылгасы

Бижикке ооредири уш болукке чарлыр: белеткел уези (ужуглел мурнунун), ужуглел уези (номчулга болгаш бижилге), ужуглел соондагы уе (номчулга болгаш чугаа сайзырадылгасы; фонетика, бижилге болгаш чугаа сайзырадылгасы). Бижик ооредилгези уннуг анализ-синтезтиг метод-биле чоруттунар болгаш чугаа сайзырадылгасынын кол деннелдеринге (сос, домак, харылзаалыг чугаа) быжыглаттынар.

№	Темазы	Шагы
1	Белеткел уези	5
	Ужуглел уези	122
	Ужуглел соондагы уе	31
	Ниити шагы	99

Белеткел уези (12 ш)

Чугаа. Аас болгаш бижимел чугаа дугайында ниити билиг.

Домак болгаш сос. Чугааны домактарга, домактарны состерге, состерни слогтарга чарары болгаш «Ужуглелде» болгаш оске-даа дидактиктиг материалдарда берген схемашыйыгларны ажыглаары.

Слог. Состерни слогтарга чарары. Ажык уннернин слогтар тургузар ролю-биле таныштырары. Состе слогтарнын санын тодарадыры.

Уннер болгаш ужуктер. Ун дугайында билиг. Дыннап болгаш адап тургаш, уннерни ылгап билири: ажык болгаш ажык эвес уннер, сос эгезинге куштуг болгаш кошкак адаттынар ажык эвес уннер.

Ужуглел уези (122 ш)

Ужуглел уезинде ооредир уннер болгаш ужуктерни дорт чадага хуваар.

Бирги чада: номчулгага ооредип тургаш, чедип алыр сорулгалар: уннун ужуун, ужуктернин унун чазыг чок тыварынга чанчыктырар; ооренип эрткен уннери состернин эгезинге, ортузунга, соолунге турда, чазыг чокка тып, состерни шын слогтаар; кыска, узун ажык уннерни болгаш оларнын ужуктерин ылгап билирин чедип алыр; ооренген уннерболгаш ужуктер-биле слогтар, состер кожуглап номчудар, «Ужуглелде» домактарны номчуп билир; ооренген уннери бар состернии тыварынга чанчыктыраружуктерни бот-боттарындан ылгалыр демдектерин барымдаалап танып билиринге ооредир.

Ийиги чада: бирги чадада салдынган сорулгаларны кууседирин уламчылаар; ийи-уш слогтуг состерни номчуурунга уругларны чанчыктырар; т,п,к деп уннер состернин эгезинге, ортузунга, соолунге чорда, шын номчуурун чедип алыр; белен состерни слогтавайн шуут номчуурунга чанчыктырар, ол колдуунда ийи слогтуг состер болур; домактар иштанде бижик демдектери-биле таныштырар.кол сорулга- бугу уругларнын

дески номчуурун чедип алып; номда кирген домактарны ун аянын сагып, аянын номчуурунга чанчыктырар.

Ушку чада: ь, е, ё, я, ю деп холушкак ажык ужуктерни ооредир. Бо чадада чедип алып сорулгалар: ок-биле адаарын кадыг демдек-биле коргускен состерни, холушкак ажык ужуктерлиг состерни шын номчуурун чедип алып; уш-дорт слогтарлыг состерни номчударын колдадыр.

Дортку чадада: ь, ф, ц, щ деп уннерни болгаш ужуктерни ооредир. Бо чадада салдынган турар сорулгалар: улегерлеп алган уннерни шын дыннаарын, адаарын, номчуурун болгаш бижиирин чедип алып; ук уннерни ооредип турар уеде оореникчилерге билдингир, ургулчу таваржыр состер шилип алып; чийк состерни анализ кылбайн, слогтаашкын чокка номчуурунга чанчыктырар; состер болгаш кыска домактарны дурген, чугурту, меделерлиг номчуурун чедип алып; домактарга ун доктаашкыннарын кылып, аянын номчуурунга чанчыктырар.

Ужуглел соондагы уе (31 ш)

Бижилге, шын бижилге болгаш чугаа сайзыралыгазы.

Бижик ооредилгезинин уезинде чедип алган билиглерин, мергезилдерин, чанчылдарын системажыдып быжыглаары.

Ужуктерни, слогтарны, состерни, улуг эвес домактарны харылзаалыг, дески бижииринге ооредир шенелде ажилдар чорудары.

Сос-биле ажыл. Уругларнын сос курлавырын байыдары болгаш идепкейжидери. Чувелер, чувелернин шынарын, кылдыныглар, кылдыныглар илередир состерни шын хереглеп билири, оларнын уткаларын тайылбырлаары.

Домактар болгаш харылзаалыг созуглел-биле ажыл.

Башкынын айтырыгларынга харыыларны шын тургузупбилиринге ооредири, харыыларынга домактарнын ангы-ангы хевирлерин ажыглаары. Кандыг-бир тодаргай темага домактар тургузары, сюжеттиг чуруктар, хууда хайгааралдарын ёзугаа улуг эвес аас чугаа тургузары.

Номчулга.

Бижикке ооредирин уезинде номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазынын талазы-биле алган билиглерин, чанчылдарын ханыладыры болгаш быжыглаары. Номчулганын темпизин чоорту дургедедири. Кыска созуглелдерни иштинде номчуп, утказын сактып алары. Созуглелде болгаш оон ангы-ангы кезектеринде кымнын азы чунун дугайында чугаалап турарынга харыылап шыдаары. Бижик демдектерин барымдаалап шын номчуурунга болгаш рольдап номчуурунга эге чанчылдар. Номчаан чуулунге болгаш сайгарган чуруктарынга хамаарыштыр словарь ажылы чорудар.

Чараштыр бижилге

Улуг болгаш бичии үжүктөрнүн кезектеринин аттарын болгаш бижииринин дөмөйлөшкөн барымдаалап дараазында чурум ёзугаар бөлүктөргө чарар.

Бичии үжүктөр

1. Дорт шугумдан база үстүндө ээпектиг, адаанда ээпектиг шугумнардан тургустунган үжүктөр: **и, ш, г, п, р, ү, Ү** — 7
2. Үстүндө айыткан шугумнарга точкалар болгаш дүүшкүннер немешкенинден тургустунган үжүктөр: **й, л, м, ц, щ, н, ң, ь, ы** — 9
3. Төгерикиден тургустунган үжүктөр: **о, ө, а, ю, ф, б, д, я** — 8
4. Солагай талакы чартык төгерикиден тургустунган үжүктөр: **с, е, ё, ч, ь, ь, в** — 7
5. Бир талакы чартык төгерикиден каттышканындан тургустунган үжүктөр:
э, х, ж, з, к - 5

Улуг үжүктөр

1. Кол элементизи үстүкү азы адаккы кезектеринде ээпек шыйыглыг үжүктөр:
И, Ш, Ч, Ц, Щ, Л, М, А — 8
2. Кол кезээ чартык болгаш бүдүн төгерики үжүктөр:
О, Ө, С, Э, Х, З, Я, Е, Ё, Ж — 10

3. Кол элементизи чалбыыш хевирлиг шугумдан тургустунган үжүктөр:

У, Ү, Н, К, Ы, Ю, Р, В, Ф — 9

4. Кол элементизи чалбыыш хевирлиг шугумнуң чалгыгланчак шугум-биле каттышканындан тургустунган үжүктөр: **Г, П, Т, Б, Д — 5**

Ооредилге матери

алынын планнаашкыны

№ п/п	Кичээлдин темазы	Шагы	Кичээлдин кол утказынын кезээ	Оореникчилернин кичээлге белеткелинге кол негелделер	Кичээлдин немелде кезээнин утказы	Кичээлдин хевири	Ай хүн
1	Сентябрь 1 – бүгү чоннуң Билиг байырлалы болгаш чаа ооредилге чылынынын эгези. Аас болгаш бижимел чугаа	1	Уруглар «үжүглел» ному-биле, башкызы-биле таныжар. Чугаа деп чул деп билигни билиндирер	Класс-биле таныжылга, шүлүктү шээжилээр. «Сюжеттиг чурук» дузазы-биле харылзаалыг чугаа тургузар.	Буратинога дузалажыр Чурук-биле ажил.	Чугаа сайзырадылгазы Чугаа сайзырадылгазы	05.09
2	Домак.Сос.Слог	1	Домак деп чүл билиндирер.	Сюжеттиг чурук-биле харылзаалыг чугаа.	Домактарга схемалар тургузар.	Чугаа сайзырадылгазы	07.09
3	Чугаа уннери.	1	Сос деп чүл билиндирер.	Сюжеттиг чурук-биле харылзаалыг чугаа.	Домакты сөстөргө чарып ооренир.	Чугаа сайзырадылгазы	12.09
4	Ажык болгаш ажык эвес уннер.	1	Слог деп чүл билиндирер.	Сюжеттиг чурук-биле харылзаалыг чугаа.	Домакты сөстөргө чарар, сөстү слогтарга чарар.	Чугаа сайзырадылгазы	14.09
5	А,а.	1	Үн деп чүл билиндирер.	Сюжеттиг чурук-биле харылзаалыг чугаа.	Янзы-бүрү үннер тывар.	Чугаа сайзырадылгазы	19.09
6	Л,л.	1	Ажык болгаш ажык эвес уннер-биле таныжар.	Сюжеттиг чурук-биле харылзаалыг чугаа.	Ажык-болгаш ажык эвес үннерни ылгап өөренир.	Чугаа сайзырадылгазы	21.09
7	О,о.	2	А деп үннүн үжүү-биле таныжар	А,а деп үжүктү номчуур, бижиир. Ажык үжүктү сөстен ылгап үндүрер.	А деп үжүк кирген сөстөр тывар. Сөстөргө оюн.	Чаа тема өөредири.	26.09
8	М,м.	2	Л деп үн, үжүүн өөренир.	Ажык болгаш ажык эвес үннерни ылгап өөренири. Парламал болгаш бижимел үжүктөр-биле таныжар.	Домактар схемазы-биле ажил. Көк болгаш кызыл төгерикирнин дузазы-биле	Чаа тема өөредири.	28.09

				Башкынын таныштырган слогтарын, сөстөрүн номчуп өөренир.	үннерни демдеглээри.		
9	С,с.	2	О деп үннун үжүүн өөренир.	О,о деп үжүктү номчуур, бижиир. Узун, кыска слогтар тургузар.	Оюн «Дириг үжүктөр».	Чаа тема өөредири.	03.10
10	Н,н.	2	М деп үн, оон үжүүн өөренир.	М, м деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөрөдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Оюн «үжүктөрнү шын сал». Сюжеттиг чурук-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	05.10
11	Ч,ч.	2	С деп үн, оон үжүүн өөренир.	С,с деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөрөдир. Артикуляциязын хайгаараар.	С деп үжүктүн графиктиг анализин кылыр. Касса-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	10.10
12	У,у.	2	Н деп үн, оон үжүүн өөренир.	Н,н деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөрөдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Оюн «Аскан үжүктөр». Чаан дугайында беседа. Ужүктөр кожаазы-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	12.10
13	Ы,ы.	2	Ч деп үн, оон үжүүн өөренир.	Н,н деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөрөдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Сөс тургузары. Номчулга, бижилге.	Чаа тема өөредири.	17.10
14	Р,р.	1	Тоолдун утказы-биле таныштырар.	Чурук эзугаар тоолду чугаалаары. Чугаа сайзырадыр.	Тоолдун утказын долу дамчыдар.	Чугаа сайзырадылгазы.	19.10
15	Ү,ү	2	У деп үн, оон үжүүн өөренир.	У,у деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөрөдир. Артикуляциязын	Схемалар-биле ажыл. Ужүктөр кожаазы-	Чаа тема өөредири.	24.10

				хайгаараар	биле ажыл.		
16	И,и.	2	Ы деп үн, оон үжүүн өөренир.	Ы,ы деп үжүктөрни номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Схемалар-биле ажыл. Ужүктөр кожаазы-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	07.11
17	Э,э.	2	Р деп үн, оон үжүүн өөренир.	Р,р деп үжүктөрни номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Ун адаарынга мергежилгелер. Номчулга, бижилге.	Чаа тема өөредири.	09.11
18	Кыска е.	2	Ү деп үн, оон үжүүн өөренир.	Ү,ү деп үжүктөрни номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Оюн «Чаштыңган үжүк».	Чаа тема өөредири.	14.11
19	Э,ээ,е кирген сөстөрни.	2	И деп үн, оон үжүүн өөренир.	И,и деп үжүктөрни номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Төгөриктер-биле ажыл. Инек дугайында беседа. Узун, кыска слогтар тургузар.	Чаа тема өөредири.	16.11
20	Ш,ш.	2	Э деп үн, оон үжүүн өөренир.	Э,э деп үжүктөрни номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Сөстөр номчулганы, домактар чогаадыры. Эмчи дугайында беседа. «Ном» деп сөзүглел-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	21.11
21	Ө,ө	2	е деп үн, оон үжүүн өөренир.	Сөстүн ортузунга болгаш сөөлүнге чоруур е деп үжүктүн бижилгези, номчулганы.	Дедир э болгаш кыска е деп үжүктөрнин бижилгезин ылгаарынга	Чаа тема өөредири.	23.11

					мергежилгелер.		
22	Д,д	1	Катаптаашкынга номчулга, бижилге		Дүжүрүп бижилге	Быжыглаашкын кичээл.	28.11
23	Б,б.	2	Ш деп үн, оон үжүүн өөренир.	Ш,ш деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Оюн «Кым хөйнү тыварыл». Шары дугайында беседа.	Чаа тема өөредири.	30.11
24	Г,г.	2	Ө деп үн, оон үжүүн өөренир.	Ө,ө деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Өрге дугайында беседа. Арын 51-де сөзүглел-биле болгаш чурук-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	05.12
25	В,в.	1	Бирги чаданын үжүктөрнү билип алганын хынаар.	Өөренип эрткен үжүктөрнү шын номчуп, домактарны адап бээрге, бижип билирин чедип алыры.		Хыналда кичээл.	07.12
26	Д, д	2	Д деп үн, оон үжүүн өөренир.	Д, д деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Диис дугайында беседа. Арын 56-да сюжеттиг чурук-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	12.12
27	Б, б	2	Б деп үн, оон үжүүн өөренир.	Б,б деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	«Бичи Бады» деп сөзүглел-биле ажыл. Диалогту шын номчууру.	Чаа тема өөредири.	14.12
28	Г, г	2	Г деп үн, оон үжүүн өөренир.	Г, г деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	«Оюн «Кым Хөйнү билирил». «»Адыг оглу» деп сөзүглел-биле	Чаа тема өөредири.	19.12

					ажыл. Шага дугайында беседа.		
29	В, в	2	В деп үн, оон үжүүн өөренир.	В, в деп үжүктөрн номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	В деп үн тыва дылга сөс ортузунга таваржыр дээрзин билиндирер. Иви дугайында беседа	Чаа тема өөредири.	21.12
30- 31	Т, т	3	Т деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Т, т деп үжүктөрн номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Тара дугайында беседа. Т деп үжүктүн сөс эгезинге, ортузунга, сөөлүнге чоруур тайылбырлаар.	Чаа тема өөредири.	26.12 28.12
32- 33	К,к	3	К деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	К, к деп үжүктөрн номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	«Касс-биле куу» деп сөзүглел-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	16.01 18.01
34	П, п	2	П деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	П, п деп үжүктөрн номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Пар болгаш пагалар дугайында беседа.	Чаа тема өөредири.	23.01
35	п-б	1	П-б деп үннернин үжүктөрн ылгап өөредир.	Номчулга, бижилге.	Эжеш п-б деп үжүктөрн ылгаарынга мергежилгелер.	Чаа тема өөредири.	25.01

36	ң	2	ң деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	ң деп үжүктү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Тыва дылда бар онзагай үннерни адаарынга мергежилгелер.	Чаа тема өөредири.	30.01
37	Х, х	2	Х деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Х,х деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Хлебтин үнезинин дугайында беседа. Чыылда полотно-биле ажыл.	Чаа тема өөредири.	01.02
38	З, з	2	З деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	З, з деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	«Класс септелгези» деп сөзүглел-биле ажыл. Эжеш з-с деп үжүктөрнү ылгаарынга оюннар.	Чаа тема өөредири.	06.02
39	Ж, ж	2	Ж деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Ж, ж деп үжүктөрнү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Ж деп үжүк тыва дылда чугле сөс ортузунга таваржыр, үлегерлеп алган сөстөргө сөс эгезинге, төнчүзүнге таваржырып билиндирер.	Чаа тема өөредири.	08.02
40	й	2	й деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	й деп үжүктү номчуп, бижип өөредир. Артикуляциязын хайгаараар.	Үжүктөр-кожаазы-биле ажыл. Оюн «Кичээнгейлиг бол».	Чаа тема өөредири.	13.02
41	Катаптаашкын	1	Эжеш ажык эвес үжүктөрнү шын бижиirin, адаарын,	Схемалар-карточкалар-биле ажыл.	Домактар чогаадыр. Адап бээрге, эжеш ажык эвес	Хыналда кичээл.	15.02

			номчуурун билип алганын хынаар.		үжүктөрнi шын бижир.		
42	Хыналда ажыл	1	Ийиги чаданын үжүктөрнi билип алганын хынаар.	Сөстөрнi дүрүм сагып шын бижип билиринге өөрeдир.		Хыналда кичээл.	27.02
43	Чугаа сайзырадылгазы	1	Уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын өөрeнгeн үжүктөрнiнге даянып сайзырадыр.	Чурукка чугаа тургузуп өөрeнир.	План ёзугаар чугаа тургузуп өөрeнир, словарь курлавырын байлакшыдар.	Катаптаашкын кичээл.	01.03
Үшкү чада							
44-45	ь (кадыг демдек)	2	ь үн илеретпес, өк-биле адаар сөстөргe бижирин билиндирер.	ь деп үжүктү номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Тывызыктар, ребустар тывар.	Чаа тема өөрeдири.	06.03 07.03
46-47	Е, е	2	Й үннүг үжүктөрнi шын, адап, бижип өөрeдир.	Е, е деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Ийи үн илередир. Оюн «Кажар үжүктөр». Касса-биле ажыл.	Чаа тема өөрeдири.	13.03 14.03
48-49	Ё, ё	2	Й үннүг үжүктөрнi шын, адап, бижип өөрeдир.	Ё,ё деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Ёлка дугайында беседа. Фонетиктиг сайгарылга.	Чаа тема өөрeдири.	20.03 22.03
50-51	Я, я	2	Й үннүг үжүктөрнi шын, адап, бижип өөрeдир.	Я, я деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Куштар болгаш уя дугайында беседа. Үн, үжүк анализи.	Чаа тема өөрeдири.	03.04 05.04

52-53	Ю, ю	2	Й үннүг үжүктөрнi шын, адап, бижип өөрeдир.	Ю,ю деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Оюн «Кым хөй сөс тыварыл». Тывызыктарны тывары.	Чаа тема өөрeдири.	10.04 12.04
54-55	Ь (чымчак демдек)	2	ь үн илеретпес, чымчадыр адаар деп билиндирер, сөстөргө бижиирин билиндирер.	ь деп үжүктү номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	«Хоккей» деп сөзүглел-биле ажыл.	Чаа тема өөрeдири.	17.04 19.04
56	Ф, ф	2	Ф деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Е, е деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Светофор дугайында беседа. Үжүктөр кожаазы-биле ажыл.	Чаа тема өөрeдири.	24.04 26.04
57-58	Ц, ц	2	Ф деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Ц, ц деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Чингине тыва дылда ц кирген сөстөр чогуун билиндирер.	Чаа тема өөрeдири.	02.05 04.05
59-60	Щ,щ	2	Ф деп үн, оон үжүүн өөренир. Номчулга, бижилге.	Щ, щ деп үжүктөрнi номчуп, бижип өөрeдир. Артикуляциязын хайгаараар.	Чингине тыва дылда щ кирген сөстөр чогуун билиндирер.	Чаа тема өөрeдири.	08.05 10.05
61	Алфавит Э. Кечил-оол «Аалчы час»	1	Сөзүглел-биле ажыл.	Уругларнын аас чугаазын сайзырадыр.	Сөзүглелдин утказын кысказы-биле дамчыдып өөренири.	Чаа тема өөрeдири.	15.05
62	С. Сарыг-оол «Альшкы бис, угбашкы бис». Домак. Сөс	1	Оөрөнгени 36 үннернин үжүктөрнiн катаптаар.	Чараштыр бижилге болгаш медеделдиг аянын номчулга.	Шүлүктөрнi аянын номчууру.	Катаптаашкын.	17.05
63	Баштайгы космонавт. «Куштар бистин	1	Билиг хыналдазы.	Домактарны дүрүм сагып шын бижири.		Хыналда ажыл.	22.05

	өннүктөривис».						
64	Л.Чадамба « Майнын бири – частын болгаш күш-ажылдын байырлалы».	1	Шүлүк-биле таныштырар, кол утказын дамчыдар. Аянныг номчулга	Уругларнын аас чугаазын сайзырадыр. Домак дугайында билиглерни быжыглаар.	Шүлүктүн утказын долу дамчыдар. Шээжилээр.	Быжыглаашкын.	24.05
65	В.Саганоол «Майнын тос». Хыналда ажыл	1	Шүлүктү аянныг номчуур.	Найырал дугайында беседа.	Сөс схемазы, слог тургузары.	Быжыглаашкын.	26.05
66	Үжүглелим байылыг! Чыл дургузунда ооренгенин катаптаары	1	Сөзүглелдин утказы-биле ажыл.	Баштайгы космонавт дугайында беседа.	Сөзүглелдин кыска утказын дамчыдып өөренир.	Чаа тема өөредири.	29.05

Ажыглаар литература:

1. А.А Алдын-оол, К.Б Март-оол. «Үжүглел» 4 чылдың эге школазының 1-ги клазынга. Кызыл-2013ч.
2. А.А Алдын-оол. «Бодуң номчу» 1 класс. Кызыл-1999ч
3. Э.Д Ондар «Экий, школа!» Кызыл-2002ч.
4. А.К. Ойдан-оол. Э.Д. Ондар 1-4 класстарга Тыва дыл болгаш номчулга программасы. Кызыл - 2008.
4. Дамба Н.Ч. Ужуглелдин бижилгези *А а 1, Б б 2* Дөрт чылдыг эге школаның бирги клазынга. Кызыл -2011